

ČESKÁ REPUBLIKA PŘED SOUDNÍM DVOREM ES

Jan Komárek*

Za dobu své desetileté existence se časopis *EMP Jurisprudence* zařadil mezi přední právnícká periodika, která bedlivě sledují vývoj judikatury Soudního dvora a analyzují její dopady na rozhodování vnitrostátních soudů. Radí se tak mezi důležité zdroje informací pro analýzu vztahu vnitrostátních soudů a Soudního dvora. Tento vztah je středem pozornosti snad nepřeborného množství literatury.¹ Na rozdíl od něj zůstává vztah Soudního dvora a vlád členských států, jež před Soudním dvorem vystupují, poměrně nezmapovanou oblastí, přestože to jsou vlády, které vývoj judikatury mohou svými vystoupeními usměrňovat.² Vysvětlit tuto skutečnost lze buď tím, že málokterá vláda nechá nahlédnout do své praxe zastupování před Soudním dvorem,³ nebo tak, že se zkrátka tato oblast nezdá akademikům zajímavá. Opak je pravdou. Mezi vládami, které se pravidelně řízení před Soudním dvorem účastní, lze vystopovat „strategické hráče“, stejné, jakými je Komise nebo některé (zpravidla nadnárodní) společnosti.⁴ Pokud mají tito „strategičtí hráči“ dlouhodobý cíl ovlivnit vývoj komunitárního práva v určité oblasti, může se jim to díky jejich možnostem přístupu k Soudnímu dvoru velmi dobře dařit.

Cílem tohoto příspěvku není přednést zevrubnou analýzu dosavadního vystupování České republiky před Soudním dvorem, popřípadě se snažit zkoumat, zda přistupuje ke svému vystupování před Soudním dvorem takto strategicky. Jeho účel je mnohem skromnější: přinést přehled dosavadních případů, kde se Česká republika řízení zúčastnila a seznámit českého čtenáře z institucionálním zajištěním zastupování České republiky před Soudním dvorem. K podrobnější analýze vystupování České republiky před Soudním dvorem přitom ještě nedozrál čas, neboť soubor analyzovatelných případů je dosud příliš malý na to, aby bylo možné činit kvalifikované závěry. Zajisté by ale bylo zajímavé takovou zevrubnou analýzu v okamžiku, kdy to dostatečný soubor informací umožní, provést.

1. Vlády členských států před Soudním dvorem

Nejdůležitějším řízením, ve kterém vlády členských států vystupují před Soudním dvorem, je řízení o předběžné otázce. V souladu s článkem 23 Protokolu o Statutu Soudního dvora (dále „Statut“) dostávají vlády členských států oznámení o všech řízeních o předběžné otázce. Podle článku 104 odst. 1 Jednacího řádu Soudního dvora (Dále „JR/SD“) jim jsou doručovány

* Odbor komunitárního práva MZV. Všechny názory zde vyjádřené jsou pouze názory autora, nikoliv instituce, kde pracuje.

¹ Za všechny jmenujme především A.M. Slaughter, A.S. Sweet, J.H.H. Weiler (eds.) *The European Court and National Courts – Doctrine and Jurisprudence* (Hart Publishing, 1998). V češtině Kühn, ‘Rozšíření Evropské unie a vztahy šestadvaceti ústavních systémů’ 143 *Právník* 745 (2004)

² Výjimkou snad může být Granger, ‘When governments go to Luxembourg...: the influence of governments on the Court of Justice’, 29 *European Law Review* 3 (2004). Zabývá se analýzou vystupování deseti členských států v řízeních o předběžné otázce v letech 1995-1999. Tento článek také odkazuje na další příspěvky (v pozn. č. 2), ty jsou však spíše okrajovými poznámkami nad procedurou zastupování členských států než ucelenými analýzami jejich přístupu k Soudnímu dvoru.

³ Opět pouze za výjimku lze považovat Collins, ‘Representation of a Member State before the Court of Justice of the European Communities: practice in the United Kingdom’, 27 *European Law Review* 359 (2002).

⁴ Stov. např. Harding, ‘Who goes to Court in Europe? an analysis of litigation against the European Community’, 17 *European Law Review* 105 (1992) nebo Heede, ‘Who litigates at Union level, and where’, 26 *European Law Review* 509 (2001).

překlady rozhodnutí vnitrostátních soudů, kterými byla položena předběžná otázka, nebo jejich shrnutí, taktéž v úředním jazyce každého členského státu.⁵ Na základě těchto informací se pak vlády mohou rozhodnout, zda do řízení jako účastník vstoupí či nikoliv.⁶ Nemusí tedy osvědčovat žádný právní zájem a záleží jen na nich, jak velkou váhu řízením před Soudním dvorem přikládají. Právě v řízení o předběžné otázce lze nejlépe sledovat strategický přístup jednotlivých aktérů – zda se řízení o předběžné otázce účastní pravidelně a vždy v souvislosti s obdobnou problematikou, či zda žádný podobný systém v jejich účasti vystopovat nelze.

Druhou kategorií řízení, kde se vlády objevují jako vedlejší účastníci, jsou přímé žaloby.⁷ V těchto řízeních mohou členské státy – opět aniž by musely nějak osvědčovat svůj právní zájem – intervenovat na straně jednoho z účastníků.⁸ Mezi přímými žalobami jsou pak nedůležitější řízení o neplatnosti právních aktů Společenství (článek 230 ES) a řízení o porušení povinnosti (článek 226 ES). Tam je však již účast vlád menší. Vliv na to má především skutečnost, že se vlády dozvídají o probíhajících řízeních pouze z krátkých oznámení uveřejňovaných v Úředním věstníku. Z nich lze jen velmi těžko odhalit skutečné pozadí sporu. Ke slovu pak přicházejí spíše neformální kontakty jak na úrovni vládních zmocněnců jednotlivých členských států, tak v různých pracovních skupinách Rady, kde se předmětná problematika řeší. Někdy se může stát, že se zástupci jednoho členského státu obrátí na své kolegy s žádostí o podporu, popřípadě upozorní na důležitý případ, jenž může mít závažné důsledky pro všechny členské státy. I z počtu zúčastněných členských států lze pak dovozovat důležitost sporu pro další vývoj práva Společenství.

Vládní zmocněnec České republiky již za rok a půl své činnosti vystoupil před Soudním dvorem v různých druzích řízení. Přehled jednotlivých případů, kde se Česká republika zúčastnila (nebo účastní) pak potvrzuje výše uvedené: v období od 1.5. 2004 do 31.12. 2005⁹ se Česká republika stala účastníkem patnácti řízení o předběžné otázce, intervenovala v jednom řízení podle článku 230 ES, v jednom řízení podle článku 228 ES a vystoupila v ústním jednání v řízení o posudku Soudního dvora o slučitelnosti zamýšlené revidované Luganské úmluvy s ustanoveními Smlouvy.¹⁰ Dříve než se ale budeme zabývat jednotlivými případy podrobněji, zastavme se u institucionální struktury zastupování České republiky a některých praktických postřehů z prvního roku činnosti českého vládního zmocněnce.

2. Vládní zmocněnec a jeho Výbor

Zastupování České republiky zajišťuje vládní zmocněnec na základě Statutu vládního zmocněnce pro zastupování České republiky před Soudním dvorem Evropských společenství a Soudem prvního stupně, schváleného usnesením vlády dne 4. února 2004 (dále „Statut

⁵ V tomto směru byl JŘ/SD novelizován rozhodnutím Soudního dvora (po schválení Radou): srov. Úř. věst L 203 ze dne 4.8. 2005, s. 19. Prvním případem, kde tak Soudní dvůr učinil, byl případ C- 380/05 *Centro Europea* 7, Úř. věst. C 10 ze dne 14.01.2006, s. 9. Skutečností je ovšem je, že Soudní dvůr stále nezvládá tyto překlady provádět a tak nové členské státy dostávají překlady do angličtiny, francouzštiny a němčiny.

⁶ K dalším účastníkům řízení o předběžné otázce srov. čl. 23 Statutu, popř. Bobek a kol., *Předběžná otázka v komunitárním právu* (Linde 2005), s. 288-291.

⁷ K jednotlivým typům řízení před Soudním dvorem srov. např. K. Lenaerts, D. Arts, R. Bray (ed.), *Procedural Law of the European Union* (Sweet & Maxwell 1999). V češtině lze základní přehled nalézt v L. Tichý a kol., *Evropské právo*, 2. vyd. (C.H. Beck 2004) na s. 329 až 388.

⁸ Čl. 40 Statutu.

⁹ Rozhodným datem je datum předložení vyjádření (popř. účasti ČR na ústním jednání). Pokud tedy bylo zahájené řízení o předběžné otázce oznámeno České republice před 31.12. 2005, písemné vyjádření však předložila po tomto datu, není v uvedeném přehledu zahrnuto.

¹⁰ Blíže k jednotlivým případům níže oddíl 3.

VLZ“). Vládní zmocněnec je podle svého Statutu zaměstnancem Ministerstva zahraničních věcí.¹¹ V současné době je jeho funkce spojena s osobou ředitele Odboru komunitárního práva MZV,¹² pracovníci tohoto odboru se tedy podílejí na přípravě vyjádření, která vládní zmocněnec jménem České republiky předkládá.

Vedle Soudního dvora zastupuje vládní zmocněnec Českou republiku rovněž v řízeních o porušení povinnosti, jež proti členským státům vede na základě článku 226 (případně 228) SES Komise. Spojení těchto dvou funkcí má nesporné výhody: v řízení o porušení povinnosti Soudní dvůr zkoumá, do jaké míry členský stát splnil své povinnosti k datu vypršení lhůty stanovené Komisí v jejím odůvodněném stanovisku.¹³ Komunikace, kterou členský stát s Komisí v této fázi vede je pak důležitým podkladem v řízení. V nedávné době rozhodoval Soudní dvůr v řízení o porušení povinnosti, kde se Belgie bránila, že mezi uplynutím lhůty v odůvodněném stanovisku a podáním žaloby Komisí uplynula příliš dlouhá doba a že tedy mohly belgické orgány oprávněně nabýt dojmu, že je Komise s odpovědí na odůvodněné stanovisko spokojena.¹⁴ Komise však v řízení před Soudem prokázala, že mezi ní a příslušnými belgickými orgány (které jsou odlišné od složek, které zastupují Belgii před Soudním dvorem) existovaly pravidelné kontakty. Je možné, že o těchto kontaktech belgický vládní zmocněnec skutečně nevěděl právě vzhledem k tomu, že do řízení o porušení povinnosti vstupuje až v okamžiku, kdy je proti Belgii podána žaloba k Soudnímu dvoru.

Český vládní zmocněnec má v tomto směru nespornou výhodu, neboť zajišťuje komunikaci s Komisí ve spolupráci s ministerstvem, které je za danou problematiku odpovědné, již v administrativní fázi řízení o porušení povinnosti.¹⁵ Kromě toho, že se může vyhnout podobným problémům jako Belgie, zná kontext celého případu a nemusí se s ním seznamovat v poměrně krátké lhůtě jednoho měsíce,¹⁶ která je vymezena na žalobní odpověď v okamžiku, kdy Komise přistoupí k soudní fázi řízení.

Vedle vládního zmocněnce hraje důležitou roli v zastupování České republiky jeho Výbor.¹⁷ Je poradním orgánem vládního zmocněnce, kde se pravidelně scházejí zástupci jednotlivých ministerstev a jiných orgánů.¹⁸ Vládní zmocněnec na těchto setkáních informuje o aktuálních řízeních, jež před Soudním dvorem probíhají, důležitých rozsudcích a stanoviscích generálních advokátů a konečně také o řízeních o porušení povinnosti vedených proti České republice. Výbor je prostředím, kde dochází k výměně názorů mezi jednotlivými resorty, což umožňuje formulovat stanoviska České republiky s přihlédnutím ke všem relevantním zájmům, které v dané oblasti může mít. Zde pak samozřejmě hraje velkou roli, jak je který resort odborně připraven, aby byl skutečně aktivním účastníkem diskusí a mohl účinně prosazovat své zájmy.

¹¹ Čl. 2 odst. 2 Statutu VLZ.

¹² Usnesením vlády ze dne 5. května 2004 č. 422 byl jmenován vládním zmocněncem Tomáš Boček.

¹³ Srov. např. rozsudek ze dne 27.10. 2005, Komise v. Itálie, C-525/03, dosud nepublikován, bod 14.

¹⁴ Rozsudek ze dne 12.5. 2005, Komise v. Itálie, C-287/03, dosud nepublikován.

¹⁵ Jak známo, řízení o porušení povinnosti se skládá z tzv. administrativní fáze, kdy Komise nejprve zašle dopis o formálním upozornění, kde poprvé členský stát upozorňuje na možné porušení práva ES. Pokud není spokojena s odpovědí členského státu, následuje zaslání odůvodněného stanoviska, kde Komise určí opatření, která považuje za potřebná k odstranění protiprávního stavu spolu s lhůtou, jež členský stát má k jejich provedení. Pokud členský stát tato opatření nesplní, nastupuje fáze řízení před Soudním dvorem. Blíže viz. Lenaerts a kol., op. cit. 7 na s. 81-113 nebo v češtině Tichý a kol., op. cit. 7 na s. 354-359.

¹⁶ Srov. čl. 40 odst. 1 Jř/SD.

¹⁷ Čl. 5 Statutu VLZ.

¹⁸ Vedle ministerstev to jsou Úřad vlády a Česká národní banka.

Prostřednictvím členů výboru také dochází ke komunikaci mezi vládním zmocněncem a příslušnými ministerstvy. V praxi tato komunikace probíhá tak, že v okamžiku, kdy je vládnímu zmocněnci kanceláří Soudního dvora doručeno oznámení o zahájení řízení o předběžné otázce, zpracuje Odbor komunitárního práva krátkou informační tabulku. Ta je pak spolu s elektronickou verzí dokumentu zasláného soudní kanceláří umístěna do databáze Úřadu vlády ISAP a příslušné ministerstvo je o této skutečnosti informováno. Tabulka v některých případech obsahuje rovněž první hodnocení případu, zejména z hlediska jeho významu pro Českou republiku, případně i krátkou právní analýzu možné argumentace. Na základě této informační tabulky, spolu se samotnými dokumenty zaslánými kanceláří Soudního dvora je pak možné si v diskusi s příslušným resortem učinit názor na to, zda se řízení zúčastnit nebo nikoliv.

Stejný proces se opakuje v okamžiku, kdy řízení o předběžné otázce postoupí do další fáze: účastníci řízení předložili svá písemná vyjádření a ta jsou opět zaslána všem členským státům (a dalším subjektům vymezeným v článku 23 Statutu). I v této fázi řízení se může členský stát rozhodnout do řízení přistoupit, zejména v případě, kdy chce reagovat na tvrzení obsažené v některém z písemných vyjádření.

V řízeních o přímých žalobách se podobná oznámení členským státům nedoručují. Vládní zmocněnec tedy sleduje jednotlivá vydání Úředního věstníku, kde Soudní dvůr zveřejňuje informace o těchto žalobách a v případě, kdy to považuje za vhodné, obrací se na dotčený resort s dotazem, zda si nepřeje účast České republiky na řízení. Z jeho podnětu takto v současnosti probíhá intervence České republiky v obou řízeních před Soudem prvního stupně.¹⁹

Ve všech případech pak příslušné ministerstvo musí s obsahem vyjádření České republiky souhlasit. Z tohoto hlediska je pak samozřejmě obtížnější příprava vyjádření v případě, jenž spadá do působnosti více resortů, které mohou uplatňovat rozdílné zájmy, které jsou navíc ve vzájemném protikladu v samotném případě. Stává se rovněž, že na případ mají rozdílný názor jednotlivé odborné složky téhož ministerstva. V takových případech pak k předložení vyjádření ani nemusí dojít.²⁰ V další části příspěvku se však budeme zabývat případy, kde Česká republika své stanovisko předložila.

3. Případy s účastí České republiky

V této části jsou uvedeny případy s účastí České republiky. Krátkým komentářem jsou pak doplněny ty případy, kde již řízení skončilo pravomocným rozhodnutím soudu, popřípadě kde již bylo publikováno stanovisko generálního advokáta.

C-304/02 Komise v. Francie

Jde o první případ s účastí České republiky. Soudní dvůr v něm rozhodoval na základě článku 228 SES o sankci za nesplnění svého rozsudku. Vyřešit přitom musel dvě nové otázky: za prvé, zda je vázán návrhem Komise co do druhu uložené sankce (uvedené ustanovení totiž hovoří o paušální částce nebo o penále; Komise však navrhovala ve všech předchozích

¹⁹ Druhé z nich (T-233/05 *Nomura*, Úř. věst. C 217 ze dne 3.9.2005, s. 46) není ve výčtu obsaženém ve třetí části uvedeno, neboť tam Česká republika předložila svoje vyjádření v intervenci až v lednu 2006.

²⁰ V případě, že by došlo k rozporu mezi jednotlivými resorty, může vládní zmocněnec předložit prostřednictvím ministra zahraničních věcí věc předložit k rozhodnutí vládě (srov. čl. 6 odst. 1 Statutu VLZ).

případech žaloby podle článku 228 SES, včetně této, pouze uložení periodicky opakujícího se penále). Za druhé se Soudní dvůr zabýval otázkou, zda je vůbec možné oba druhy sankcí uložit současně. S návrhem na uložení obou sankcí totiž přišel teprve generální advokát ve svém prvním stanovisku, předneseném 29. dubna 2004. Soudní dvůr tedy obnovil svým usnesením z 16. června 2004 ústní část řízení, kde již měly možnost svá stanoviska přednést i nové členské státy, a to před velkým senátem.²¹

Členské státy zde při přípravě svých vyjádření mohly být vedeny v zásadě dvěma úvahami: buď obavou, že se dříve nebo později ocitnou v postavení Francie a budou jim hrozit citlivější sankce než doposud, nebo naopak přístupem, kdy akcentovaly možnost lepšího vynucování splnění povinností ze strany členských států. I tento přístup má samozřejmě svoji logiku, zejména ze strany států, které své povinnosti plní a spíše doplácí na porušování práva Společenství ze strany ostatních. Vyjádření bylo vzhledem k jeho působnosti v řízení o porušení povinností připraveno samotným vládním zmocněncem, který byl rovněž kontaktován ze strany svého francouzského kolegy s žádostí o podporu. Česká republika se pak připojila k silnější první skupině států, přestože bylo již při přípravě stanoviska zřejmé, že racionální výklad daného ustanovení vede spíše opačným směrem. Tím se také vydal Soudní dvůr, když v rozsudku vynesném 12. července uložil Francii obě sankce společně.

Posudek 1/03 Lugano

Ze všech uvedených případů se jednalo zřejmě o nejdůležitější řízení. Soudní dvůr v něm na základě článku 300 odst. 6 rozhodoval o slučitelnosti revidované Luganské úmluvy o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a civilních věcech, s ustanoveními práva ES.²² Posudek si mohou vyžádat Evropský parlament, Rada, Komise nebo členský stát. V tomto případě to byla Rada, neboť panovaly pochybnosti o tom, zda tato úmluva má být uzavřena jako smlouva smíšená, či zda ji má ve své pravomoci uzavřít výlučně Společenství. Vedle toho, že se vyjádřil k uvedené otázce ve smyslu, že Společenství má pravomoc sjednat tuto úmluvu ve výlučné pravomoci, Soudní dvůr upřesnil svoji předchozí judikaturu týkající se vnějších pravomocí Společenství, zejména jejich implicitní a současně výlučné povahy.²³

Česká republika se písemně části řízení nemohla zúčastnit, neboť tato část byla uzavřena ještě před jejím přistoupením k EU. Soudní dvůr nicméně explicitně ve svém posudku potvrdil, že ústní jednání zorganizoval s cílem, aby se jej zúčastnily i nové členské státy. Zároveň však k ústnímu jednání vymezil otázky, na které se členské státy měly zaměřit. Nové členské státy tak byly stejně do určité míry limitovány ohledně svých vyjádření ve vztahu k členským státům novým. Této možnosti však nakonec vedle České republiky využilo již jen Polsko. Česká republika zastávala stanovisko, že zamýšlená úmluva má být uzavřena jako smlouva smíšená. Ze všech zúčastněných států tomu oponovala pouze vláda Francie. Výlučný

²¹ Blíže k případu a samotnému rozsudku *Komárek*, 'Soudní dvůr Evropských společenství: Francie zaplatí dvacet miliónů EUR za nesplnění rozsudku Soudního dvora', *Právní rozhledy* 18/2005.

²² Blíže viz. Lenaerts a kol., op. cit. 7 na s. 277-284 nebo v češtině Tichý a kol., op. cit. 7 na s. 800-801.

²³ Srov. zejm. rozsudek ze dne 31.3. 1971, Komise v. Rada, zvaný „AETR“, 22/70, Recueil, s. 263, posudek 1/76 ze dne 26.4. 1977 (Recueil, s. 741), posudek 2/91 ze dne 19.3. 1993 (Recueil, s. I-1061), posudek 1/94 ze dne 15.11. 1994 (Recueil, s. I-5267), a rozsudky zvané „otevřené nebe“ ze dne 5.11. 2002, Komise v. Dánsko, C-467/98, Recueil, s. I-9519; Komise v. Švédsko, C-468/98, Recueil, s. I-9575; Komise v. Finsko C-469/98, Recueil, s. I-9627; Komise v. Belgie C-471/98, Recueil, s. I-9681; Komise v. Lucembursko, C-472/98, Recueil, s. I-9741; Komise v. Rakousko C-475/98, Recueil, s. I-9797 a Komise v. Německo (C-476/98, Recueil, s. I-9855, bod 82). Srov. P. Eeckhout, *External relations of the European Union – legal and constitutional Foundations* (Oxford University Press, 2004) na s. 58-100, v češtině Tichý a kol., op. cit. 7 na s. 792-803.

charakter smlouvy podpořily svými vyjádřeními i Komise a Evropský parlament, Rada zůstala víceméně neutrální, když spíše shrnovala relevantní judikaturu. Soudní dvůr nakonec dal za pravdu institucím a Francii.

C-475/03 Banca Popolare di Cremona

Tento případ poněkud vybočuje ze všech zde uvedených, neboť v něm Česká republika nereagovala na samotný předmět předběžné otázky, ale na časové účinky rozhodnutí Soudního dvora o této otázce, které navrhl ve svém stanovisku modifikovat generální advokát.²⁴ V řízení se totiž jednalo o slučitelnost vnitrostátní daně s režimem DPH zavedeným šestou směrnicí,²⁵ který zakazuje členským státům zavádět daň, která by odpovídala dani z obratu.²⁶ Poté, co generální advokát F. Jacobs shledal, že je daň zavedená v Itálii v rozporu s tímto zákazem, hodnotil možnost odložení časových účinků rozsudku Soudního dvora, který by tento rozpor konstatoval. Na rozdíl od předchozí judikatury, která umožňovala provést takový odklad účinků k datu vyhlášení rozsudku (když mají jinak rozhodnutí o předběžné otázce účinky ex tunc, tedy od okamžiku vstupu vykládaného ustanovení práva ES v účinnost),²⁷ pak navrhoval zvážit možnost odsunout účinky rozhodnutí až do okamžiku v budoucnosti, aby měl italský zákonodárce možnost přijmout právní úpravu v souladu s komunitárním právem a aby zároveň Itálii nevznikly mezery v daňových příjmech.²⁸ Zároveň však vyzval Soudní dvůr k znovuotevření ústní části řízení, aby tato možnost mohla být diskutována i členskými státy. Po zveřejnění tohoto stanoviska se pak na Soudní dvůr obrátilo několik členských států včetně České republiky s tím, že by nové ústní jednání považovaly za vhodné. Soudní dvůr pak svým usnesením z 21. října 2005 svolal nové ústní jednání, zároveň vyzval členské státy k tomu, aby se vyjádřily k několika otázkám, které toto usnesení specifikuje. Ty se týkaly jak italského daňového režimu, jenž byl předmětem hlavního řízení, tak možnosti modifikace časových účinků. Česká republika se vyjádřila pouze k této poslední jmenované otázce, jak v písemné, tak ústní části. V současné době se čeká na druhé stanovisko generálního advokáta. Zmínit lze zajímavost, že se den před ústním jednáním konala schůzka vládních zmocněnců většiny členských států zúčastněných v řízení, kde si vyměňovali názory na předmětnou problematiku a koordinovali svá vyjádření, aby nedocházelo k nadměrnému opakování stejných argumentů.

C-354/03, C-355/03 a C-484/03 Optigen

Předmětem řízení se stal tzv. kolotočový podvod s DPH, který umožňuje zneužívat komunitární systém této daně.²⁹ Předběžné otázky vzešly od soudů ve Spojeném království.

²⁴ Stanovisko generálního advokáta F.G. Jacobse ve věci C-475/03 *Banca Popolare di Cremona* ze dne 17. března 2005.

²⁵ Šestá směrnice Rady 77/388/EHS ze dne 17. května 1977 o harmonizaci právních předpisů členských států týkajících se daní z obratu – Společný systém daně z přidané hodnoty: jednotný základ daně (Úř. věst. ze dne 13.6. 1977 L 145, s. 1; Zvl. vyd. 09/01, s. 23).

²⁶ Rozsudek ze dne 29. dubna 2004, *GIL Insurance*, C-308/01, Recueil, s. I-4777, bod 31 a zde uvedená judikatura.

²⁷ K časovým účinkům rozhodnutí Soudního dvora o předběžné otázce srov. Bobek a kol. op. cit. 6 na s. 375-382, popř. Lenaerts a kol. op. cit. 7 na s. 134-137.

²⁸ V zásadě tedy obdobně, jako občas na základě ustanovení § 58 odst. 1 zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu činí Ústavní soud, jehož rozhodnutí však mají zásadně účinky ex nunc. Srov. Šimíček, 'Odklad vykonatelnosti nálezů Ústavního soudu v řízení o kontrole norem', 141 *Právník* 756 (2002).

²⁹ Blíže k případu a samotnému rozsudku přehled 'Soudní dvůr ES v prosinci 2005 a lednu 2006', jenž bude publikován v *Soudních rozhledech* 2006. Rozsudek byl vynesena 12.1. 2006 třetím senátem, generálním advokátem byl M.P. Maduro.

V řetězci kolotočového podvodu jsou zapojeni i obchodníci, kteří o existenci podvodu nemusí mít tušení a právě o ně v řízení o předběžné otázce šlo. Záleželo totiž na definici hospodářské činnosti, kterou Soud měl podat, zda jim členský stát, na jehož území k podvodu došlo, má vrátit DPH vybranou od nich na vstupu či nikoliv. Soudní dvůr nenásledoval návrhy zúčastněných států, aby obchodník měl určitou odpovědnost za to, s kým do obchodního vztahu vstupuje, a aby tedy v případě napojení na podvodný řetězec nárok na navrácení odvedené daně neměl. Vycházel přitom z objektivní definice hospodářské činnosti a rovněž z úvahy, že je primárně na členských státech, aby zajistily zachovávání režimu DPH, kde nedojde ke zneužití.

C-234/04 Kapferer

I v tomto řízení se Česká republika zúčastnila pouze ústního jednání. Příklad navazuje na rozsudek *Kühne & Heitz*,³⁰ kde Soudní dvůr umožnil otevření řízení před správními orgány v pravomocně rozhodnutých věcech, kde došlo předchozím rozhodnutím správního orgánu k porušení komunitárního práva.³¹ Soudní dvůr tuto možnost omezil striktními podmínkami, nicméně v případě *Kapferer*³² se rakouský soud táže, zda je tato možnost aplikovatelná i na pravomocná rozhodnutí soudní. Vedle této otázky se předkládající soud tázal na výklad některých ustanovení nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech,³³ týkajících se ochrany spotřebitele. Ústní vyjádření České republiky bylo zpracováno ve spolupráci s ministerstvem spravedlnosti, zatím bylo publikováno stanovisko generálního advokáta A. Tizzana,³⁴ který se otázky obnovy řízení u pravomocných rozhodnutí spíše vyhýbá a u druhé otázky navrhuje řešení, kterému oponovalo na ústním jednání vedle České republiky ještě Německo a Rakousko.

C-341/04 Eurofood

V případě běží o výklad nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení,³⁵ kde předkládající soud z Irska předložil několik předběžných otázek. Zajímavé je, že některé soudy členských států rozhodují bez ohledu na toto probíhající řízení o předběžné otázce, a to dokonce pokud se týká téže společnosti (italský Parmalat).³⁶ Zatím bylo publikováno pouze stanovisko generálního advokáta F. Jacobse.³⁷

C-302/04 Ynos Kft.

Jedná se o první předběžnou otázku předloženou soudem z nového členského státu – maďarským *Szombathelyi Városi Bíróság*. Týkala se výkladu směrnice o nepřiměřených

³⁰ Rozsudek ze dne 13.1. 2004, *Kühne & Heitz*, C-453/00, Recueil I-837.

³¹ Srov. komentář publikovaný v 42 *Common Market Law Review* 179 (2004), popř. širší úvahy nad principem *res iudicata* v kontextu práva ES v češtině: *Bříza*, 'Právní jistota vs. princip efektivity, aneb požívá *res iudicata* v komunitárním právu ochrany?' *EMP Jurisprudence* č. 6 a 7/2005.

³² Úř. věst. C 251 ze dne 9.10.2004, s. 1.

³³ Úř. věst. ze dne 16.1. 2001 L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42.

³⁴ Stanovisko generálního advokáta A. Tizzana ve věci C-234/04 *Kapferer* ze dne 10. listopadu 2005.

³⁵ Úř. věst. ze dne 30.6. 2000 L 160, s. 1; Zvl. vyd. 19/01, s. 191, dále jen „nařízení“.

³⁶ Srov. komentář rozhodnutí maďarského městského soudu ve Székesfehérváru ze dne 14.6. 2004, *Čihula*, 'Parmalat Slovakia: prohlášení úpadku nad slovenskou společností maďarským soudem', *Jurisprudence* č. 6/2005.

³⁷ Stanovisko generálního advokáta F.G. Jacobse ve věci C-341/04 *Eurofoods* ze dne 27. září 2005.

podmínkách ve spotřebitelských smlouvách,³⁸ zároveň však musel Soudní dvůr řešit dopady práva Společenství z hlediska jeho časových účinků v nových členských státech. Žalobce v hlavním řízení se totiž směrnicí dovolával ve smluvním vztahu, který vznikl ještě před přistoupením Maďarska.

Česká republika se zúčastnila pouze písemné části řízení. Navrhovala přitom poněkud nuancovanější přístup, než nakonec zaujal Soudní dvůr, který předběžnou otázku zamítl s tím, že není příslušný rozhodovat o výkladu směrnice, která by měla být aplikována za skutkové situace předcházející přistoupení členského státu k Evropské unii. Vyjádření bylo založeno na rozlišování pravé a nepravé retroaktivity v závislosti na tom, zda má být právní předpis (v tomto případě směrnice) aplikován na právní vztah, který již byl ukončen či nikoliv.³⁹ V závěrech pak vyjádření dospělo k závěru, že se na daný smluvní vztah právo Společenství (ani jeho principy) nepoužijí, jelikož danou smlouvu (jejíž platnost končila před přistoupením) lze považovat za ukončený právní vztah. Soudní dvůr se do těchto úvah ve svém rozhodnutí nijak nepouštěl (ačkoliv samozřejmě mohly zaznívat mezi soudci v průběhu přípravy rozsudku) a předběžnou otázku zamítl s odůvodněním čítajícím několik málo bodů.⁴⁰ Lze očekávat, že otázky intertemporality budou na Soudní dvůr mířit z nových členských států i v budoucnosti.⁴¹

C-436/04 van Esbroeck,⁴² C-150/05 van Straaten,⁴³ C-288/05 Kretzinger⁴⁴

Tato série případů (nejedná se o spojené věci) ukazuje stoupající vliv práva EU na systémy trestního práva v členských státech. Všechny se týkají výkladu článku 54 Úmluvy k provedení Schengenské dohody.⁴⁵ Toto ustanovení upravuje princip *ne bis in idem* rozšířený na celé území Evropské unie. Stanoví totiž, že „osoba, která byla pravomocně odsouzena jednou smluvní stranou, nesmí být pro tentýž čin stíhána druhou smluvní stranou za předpokladu, že v případě odsouzení již byla vykonána nebo je právě vykonávána sankce, nebo podle práva smluvní strany, ve které byl rozsudek vynesen, již nemůže být vykonána“. Klíčové pro aplikaci tohoto principu je vymezení pojmu „tentýž trestný čin“. Existují totiž dva možné výklady, a to výklad, jenž se zaměřuje na jednotu jednání, aniž by bral v potaz jeho trestněprávní následky

³⁸ Směrnice Rady 93/13/EHS ze dne 5. dubna 1993 o nepřiměřených podmínkách [zneužívajících klauzulích] ve spotřebitelských smlouvách, Úř. věst. ze dne 21.4. 1993 L 95, s. 29; Zvl. vyd. 15/02, s. 288.

³⁹ V tomto směru se vyjádření inspirovalo prací *Kaleda*, 'Immediate Effect of Community Law in the New Member States: Is there a Place for a Consistent Doctrine?' 10 *European Law Journal* 102 (2004).

⁴⁰ Rozsudek ze dne 10.1. 2006, *Ynos Kft*, C-302/04, dosud nepublikován (velký senát, generální advokát A. Tizzano).

⁴¹ Srov. komentář M. Bobka 'Případ *Ynos*: skutkové okolnosti před přistoupením mimo pravomoc Soudního dvora', *Soudní rozhledy* 3/2006.

⁴² Úř. věst. C 300 ze dne 4.12. 2004, s. 35 Česká republika se zúčastnila písemné i ústní části řízení.

⁴³ Úř. věst. C 155 ze dne 25.6. 2005, s. 3 Zatím proběhla jen písemná část řízení, Česká republika předložila písemné vyjádření.

⁴⁴ Úř. věst. C 257 ze dne 15.10. 2005, s. 2 Zatím proběhla jen písemná část řízení, Česká republika předložila písemné vyjádření.

⁴⁵ Schengenské *acquis* - Úmluva k provedení Schengenské dohody ze dne 14. června 1985 mezi vládami států Hospodářské unie Beneluxu, Spolkové republiky Německo a Francouzské republiky o postupném odstraňování kontrol na společných hranicích (Úř. věst. L 239, 22.9.2000, s. 19, Zvl. vyd. 19/02 s. 9). K těmto jmenovaným lze přiřadit ještě případy C-467/04 *Gasparini*, Úř. věst. C 6 ze dne 8.1. 2005, s. 31, C-272/05 *Bouwens*, Úř. věst. C 217 ze dne 3.9. 2005, s. 29 a C-367/05 *Kraaijenbrink* (dosud nepublikováno v Úř. věst.). Ve věci C-493/03 *Hiebeler*, OJ C 118 ze dne 30.04.2004, s. 35 bylo řízení zastaveno usnesením předsedy Soudního dvora ze dne 30. března 2004.

a na druhou stranu výklad, jenž tyto následky v potaz bere.⁴⁶ Zaujatý přístup má implikace pro to, zda princip vzájemného uznávání v trestních věcech platí absolutně, či zda je členským státům ponechána určitá autonomie v oblasti trestně právní politiky. Jelikož se systémy trestního práva liší stát od státu a některé státy mohou za legální považovat jednání, které je jinde trestné (příkladem mohou být třeba drogové delikty, kde se přístup některých členských států diametrálně odlišuje od jiných), může mít výklad úmluvy, která neupravuje trestní právo jako takové, ale primárně volný pohyb osob, závažné důsledky.

*C-26/05 Plato Plastic*⁴⁷

Případ navazuje na již vydané rozhodnutí ve věci C-341/01, kde Soudní dvůr vymezil, že se v případě plastických tašek jedná o obaly a nikoliv odpady. Toto určení má pak dopad na vymezení povinností jejich producenta ve smyslu Směrnice Evropského parlamentu a Rady 94/62/ES ze dne 20. prosince 1994 o obalech a obalových odpadech.⁴⁸ Předkládající soud žádal o další vyjasnění otázky. Řízení stále probíhá.

Další probíhající řízení s účastí České republiky

Tato řízení o předběžné otázce jsou v současnosti v různém stádiu před vydáním stanoviska generálního advokáta: C-13/05 *Chacón Navas* (Úř. věst. C 69 ze dne 19.03.2005, s. 8), C-119/05 *Lucchini Siderurgica* (Úř. věst. C 132 ze dne 28.5. 2005, s. 13), C-241/05 *Bot* (Úř. věst. C 193 ze dne 6.8. 2005, s. 19), C-227/05 *Halbritter* (Úř. věst. C 182 ze dne 23.7. 2005, s. 32), C-291/05 *Eind* (Úř. věst. C 296 ze dne 26.11. 2005, s. 10), C-303/05 *Advocaten voor de Wereld* (Úř. věst. C 271 ze dne 29.10. 2005, s. 14). K 31.12. 2005 předložila Česká republika vyjádření v intervenci v jednom řízení před Soudem prvního stupně. Jednalo se o věc T-430/04 *Nomura* (Úř. věst. C 31 ze dne 5.2. 2005, s. 25).

4. Závěr

Mezi novými členskými státy je patrně Česká republika vedle Polska nejaktivnějším účastníkem řízení před Soudním dvorem.⁴⁹ Účastní se přitom důležitých případů, posuzováno podle složení soudu, které tyto případy rozhoduje. To je zajisté dobře, přestože s těchto sledovaných případů nelze zatím usuzovat na konzistentní politiku, kterou by se Česká republika snažila před Soudním dvorem prosazovat. Možná o ní napoví více hodnocení, které bude brát v potaz delší časové období, než pouhý rok a půl. Výchozím bodem takové analýzy se snad stane i tento skromný příspěvek.

⁴⁶ Srov. stanovisko generálního advokáta D. Ruiz-Jarabo Colomera ze dne 20. října 2005 ve věci C-436/04 *van Esbroeck*, jenž zvolil prvně jmenovaný přístup.

⁴⁷ Úř. věst. C 82 ze dne 02.04.2005, s. 10.

⁴⁸ Úř. věst. ze dne 31.12. 1994 L 365, s. 10, Zvl. vyd. 13/13 s. 349.

⁴⁹ Přesné údaje však nelze zjistit, neboť přesný počet řízení, na kterých se jednotlivé vlády podílely lze zjistit pouze v okamžiku, kdy je vydán rozsudek, kde je uvedeno, které vlády se řízení účastnily.